

Københavns og Vartov Valgmenigheder

Juni 2021 Nr. 2

Det sidste måltid

Skærtorsdag: Matthæus 26,17-30

New Yorker-fotografen Henry Hargreaves har udført et projekt, hvor han har taget billeder af forskellige måltider. Alle fotos er taget lodret fra oven. Måltidet ser ud, som det man ser, når man sidder til bords og kigger ned på sin tallerken. Eller måske snarere, som det ser ud, når man har hentet sin mad i kantinen og kigger ned på bakken. Det er meget forskellige måltider. Fra overdådige, overfyldte tallerkner med bøffer og skaldyr eller friturestegte kyllinger; til en tallerken med blot én oliven og endda en helt tom bakke. Billederne er æstetisk præsentable, men det er tydeligvis ikke illustrationer til kogebøger eller reklamefotos for restauranter. Dertil er de for sterile. De er nærmest intetsigende. Det er bare mad.

Men hvert foto afbilleder det sidste måltid, som en dødsdømt amerikansk fange har indtaget før sin henrettelse. Til hvert måltid er der en kort tekst med enkelte oplysninger samt den dødsdømtes navn, forbrydelse og henrettelsesform,

foruden menuen. I den sammenhæng er de alt andet end intetsigende. Langt fra bare mad.

På mig gør billederne et stærkt indtryk. De fortæller deres egen særegne historie om den pågældende indsatte. Man får et privat, næsten intimt indblik i deres personlighed. John Wayne Gacy, fx, fik en stor menu med rejer, kyllingevinger og pomfritter fra Kentucky Fried Chicken, hvor han havde været ansat, samt friske jordbær. Hvorfor de friske jordbær, spørger man sig. Er det, fordi han gerne ville rense munden med noget let og syrligt efter den tunge fedtrige hovedret? Eller Ronnie Lee Garner, som spiste bøf og stegt hummerhale, mens han så filmen ”Ringenes Herre”. Timothy McVeigh fik en hel liter mintis med chokoladestykker. Er det en barnlig drøm om at få lov at spise sig mæt i is, der går i opfyldelse? Andre vil ikke ønske et måltid eller nægter helt at modtage et. Og så er der Ricky Ray Rector, der gemmer sin dessert til senere!

Og Viktor Feguer, der bad om en enkelt oliven – med sten. Hvorfor med sten? Kunne han godt lide at have olivenstenen i munden? Mindede det ham om noget godt, som han gerne ville tænke på i sine sidste timer? Man kan ikke vide det, men detaljerne antyder en personlig historie, som man ikke kan se på de dødsdømtes rædselsvækkende generalieblad, og som man næppe heller havde opdaget, hvis man havde mødt dem. Maden afslører, at vi har noget til fælles. At der trods alt findes et niveau, hvor vi har gjort de samme erfaringer og deler de samme behov. Måske – formentlig – det eneste niveau vi har til fælles. For jeg tænker, at jeg – vi – i øvrigt er meget forskellige fra disse personer, hvad angår opvækst, miljø og stort set alt andet. Men man ser på billederne af deres sidste måltid og erkender, at der alligevel er noget, der forbinder os.

Det er en ganske banal og trivial indsigt, men når det drejer sig om personer med mange mord og voldtægter på samvittigheden, er det ikke så enkelt at sige: ”vi er alle mennesker”. Det udtrykker en samhørighed og et fællesskab, som man nok i virkeligheden helst ville frasige sig.

Skærtorsdag fejrer vi måltidsfællesskabet. Jesus holder sit sidste måltid. Han står foran sin henrettelse. Men i modsætning til andre dødsdømte får han ikke et sidste måltid. Han giver det. Ikke blot i den forstand, at han er vært. Han giver et måltid, i den forstand, at han efterlader sig et måltid til sine efterladte, som de til enhver tid på ethvert sted kan gentage til minde om ham. Og mere end det. Det er ikke blot et mindemåltid, han indstifter. Brød og vin er hans legeme og blod. Diskussionerne om, hvordan ordet *er* skal forstås, har haft verdenshistoriske konsekvenser.

Kirkelige splittelser og politiske skismaer er opstået på grund af det spørgsmål. Hvis man mener, at *er* udtrykker en identitet, som i $2 + 2 = 4$, så brød og vin faktisk

er identisk med Jesu legeme og blod, og Jesus altså er reelt til stede i brød og vin, selv om det ikke ser sådan ud, nærmer man sig en katolsk opfattelse og dens meget sofistikerede tanker om den forvandling af brød og vin, der finder sted. Hvis man i stedet mener, at *er* udtrykker en form for repræsentativitet, som hvis man siger om et billede af en pibe, at det er en pibe, og brød og vin altså er en slags symboler for legeme og blod, så er man tæt ved en reformert opfattelse af nadveren som et rent mindemåltid uden Jesu reelle tilstedeværelse. Endelig kan man sige som Luther, at når ordene er sagt over brød og vin, og man tror det, så er det reelt Jesu legeme og blod, uden at man behøver udfolde en stor teori om, hvordan det kan lade sig gøre. Som Grundtvig udtrykker det ”hvor han kommer ret i hu/ lyslevende han er her endnu”.

Selv om det lyder enkelt og umiddelbart acceptabelt, kan diskussionerne om disse forhold meget let føre på afveje, hvad en stor del af kirkehistorien vidner om. En af årsagerne er, at man alt for ofte koncentrerer sig alt for meget om, hvad der sker med brød og vin. Hvordan bliver de til kød og blod? Men faktisk er forholdet omvendt. Det er jo Jesu legeme og blod, der bliver til brød og vin. Hans nærvær erstattes af brød og vin. Hvor han skulle være, sætter han brød og vin i stedet. Således kan man netop sige, at han er reelt nærværende i måltidsfællesskabet for den, der tror det. For denne er måltidsfællesskabet fællesskab med Kristus selv.

Det er det fællesskab, vi fejrer i dag. I nadveren, når Kristus selv er reelt til stede gennem brød og vin, er fællesskabet ubrudt. Vores nadvermåltid kommer til at stå mellem to situationer. På den ene side det fortidige måltidsfællesskab mellem Jesus og disciplene, dengang han var sammen med dem i den nat, da han blev forrådt. På den anden side det fremtidige fællesskab, når vinen skal drikkes som

ny vin i Jesu faders rige. Herimellem er vores nadvermåltid som en gentagelse af fortidens måltid og en foregribelse af fremtidens fest. I det fællesskab er der intet, der skiller os fra Kristus. Relationen er ubrudt. Pagten er intakt. For det, der skiller os fra pagten; dvs. det, der forstyrrer forholdet til Gud; er forladt. Blodet udgydes for mange til syndernes forladelse. Og det er netop, hvad det betyder: At Jesu død kommer mange til gavn, for den fjerner det, der spærrer forholdet til Gud. Så er man da inkluderet i fællesskabet mellem faderen og sønnen og kan leve sit liv med udgangspunkt i det fællesskab. Jesus efterlader os et ritual, der skal forvise os om, at intet kan skille os fra fællesskabet med ham. Vi skal synge om det om lidt. Om vældet, der udsprang af Jesu sår, som kan vælte sten og klipper, som kan smelte isbjerge, vaske hjertet rent og tvætte blodskyld af. I nadverens blod er den flod. Det kan man forlade sig på.

Men så dukker billederne af de dødsdømtes måltider op igen. Tænk, hvis der havde været et nadvermåltid. Hvordan havde man så reageret? Hvad havde man tænkt og følt, hvis en af disse bestialske mordere og brutale voldsmænd havde indtaget et nadvermåltid før sin henrettelse? Ville jeg på samme måde have talt om det måltid, der fjerner alt, hvad der står mellem Gud og den enkelte? Kunne jeg have omtalt nadverblodet som det væld af stort vidunder, der udsprang af Jesu vunder; mægtigt til at tvætte hjertet rent? Skulle jeg så sige, at det forlader al synd, så nadvergæsterne står i en ubrudt relation til Gud? Ville det ikke være ondskabsfuldt over for ofrene? Forbrydernes ugerninger forsvinder jo ikke, når deres synder forlades. Dem må ofrene og de efterladte leve med livet igennem. Og ville jeg overhovedet selv have lyst til at deltage i det nadverfællesskab?

Billederne af de almindelige måltider fik mig til at føle en mærkelig menneskelig,

lidt ubehagelig forbindelse til de dødsdømte. Den havde jeg nok helst været foruden. Men den forbindelse, et nadverbillede etablerer, har jeg ærligt talt svært ved at acceptere. Jeg er bange for, at tanken om et nadverfællesskab med de samvittighedsløse forbrydere havde fyldt mig med ubehag. Kan man bifalde et måltidsfællesskab, hvor hensynsløse gerningsmænd får del i blodet, der udgydes til syndernes forladelse?

Men så snart, man har tænkt det, slår tanken om. For hvad siger denne reaktion om en selv? Kan man acceptere sig selv, når man inderst inde ikke vil deltage i nadveren sammen med dem? Kan man leve med, at man dybest set ikke under dem syndernes forladelse? Og sådan fører tankerækken pludselig til, at man selv har vendt sig bort fra det fællesskab, som måltidet med Guds søn stifter. Vendt sig bort på en måde, så man hverken kan leve med Gud eller sig selv. Så forstår man, at nadverens fællesskab er en nåde, som man ikke forstår, fordi den inkluderer dem, man vil ekskludere, også når man ekskluderer sig selv.

Jesper Tang Nielsen

DDS 180 – 475 – 179 --- 456 – 466 – 458

Allan Ottes portræt af Niels Grønkjær

I konfirmandstuen er der kommet et nyt billede. Siden Grundtvig er alle præster i Vartov blevet portrætteret. En meget generøs privat donation har gjort det muligt, at Niels Grønkjær nu findes blandt sine forgængere. Efter hans eget valg er kunstværket udført af Allan Otte.

Allan Otte er født i 1978 og vokset op på en gård i nærheden af Års i Himmerland. Han dimitterede fra Det Kongelige Danske Kunstakademi i 2007 og arbejder i dag fra sit atelier på Frederiksberg. Hans opvækst på landet fornægter sig ikke. Fra gennembruddet i 2005 er motiverne til hans billeder hentet fra det moderne landliv. Dermed indskrives Otte sig i den store danske tradition for landskabsmalerier, men gør det med sans for det moderne landbrug. Ikke alene har landbrugsmaskiner og -bygninger en central rolle, men naturen fremstår udpræget bearbejdet. Således forholder Otte sig kritisk til det romantiske forhold til naturen i det klassiske landskabsbillede. I Ottes fremstillinger af fastkørte traktorer, kornsiloe og bunkers af døde dyr er naturen ikke blot kultiveret, men industrialiseret. Fordi det er sådan naturen, faktisk ser ud i dag. I mange billeder er der tillige en art undergangsstemning, for så vidt som de er mennesketomme, maskinerne er gået i stå, dyrene er døde, og bygningerne er forladte og forfaldne. Men samtidig er der en ubestemmelig, men unægtelig humoristisk tone, når fremstillingerne kombinerer det idylliske med det urovækkende. Se et fint udsnit af Ottes værk på hans hjemmeside allanotte.dk

Fremstillingen af det industrialiserede landskab understreges af Ottes maleteknik i denne periode. Han anvendte da en teknik, der var tydeligt inspireret af computerbilleder. I mange malerier bruger han

kun vandrette og lodrette strøg, hvilket giver en 'pixelleret' effekt, dvs. at billedet helt tæt på opløser sig i en mosaik ligesom et computerbillede, der består af en mængde små 'pixels'. Sådan er de også malet. Otte maler små kvadrater af maleriet ad gangen, mens han afdækker store dele af lærredet med malertape. Metoden er vigtig for det samlede kunstværk. Landskabet er malet lige så 'industrielt', som det er bearbejdet i virkeligheden.

Omkring 2010 bliver motiverne fra landlivet delvist erstattet af scener fra landevejene. En hel serie af malerier skildrer havarede køretøjer. Busser, lastbiler og personbiler er brudt sammen, kørt i grøften eller forulykket. Det karakteristiske er, at Otte fremstiller dem, efter ulykken er sket. Beskueren ser resultatet af et drama i form af det efterladte køretøj, men ikke selve begivenheden. Det bliver endnu en kommentar til det moderne landskabsbillede, som det mekaniske sammenbrud er blevet en 'naturlig' del af.

I de senere år har Ottes landskabsbillede ændret sig og er i højere grad blevet landbrugsbilleder. Der er kommet bevægelse og mennesker i billederne. De afbillede personer er typisk i gang med avlsprocessen. Otte skaber en endnu tydeligere konfrontation mellem natur og industri ved at afbille selve den grundlæggende naturlige begivenhed i dyreavl som en kunstig proces. Fx maleriet 'Skabelsen' (2017), der afbilleder en inseminør under insemination af en ko, eller 'Naturskildring (avlsarbejde)' (2018), der viser en medarbejder på en avlsstation i færd med at tappe sæd fra en tyr. De realistiske scener fra den moderne landbrugsindustri fremstiller det aktuelle landliv uden romantik og nostalgia. Samtidig fornemmer man i de helt nye billeder en større sympati for motivet.

Netop ved at indsætte det aktuelle, industrielle landbrug i traditionen for romantiske fremstillinger af landlivet bliver det en usentimental kærlighedserklæring til det konkrete arbejde i det moderne landbrug.

Dette indtryk stammer også fra det forhold, at Otte anvender en anden teknik i flere malerier fra de sidste år. I stedet for lodrette og vandrette streger bruger han små krøllede strøg. Det giver maleriet mere stoflighed, fordi der kommer mere akrylmaling på lærredet. Indtrykket bliver derfor mere levende med større bevægelse, mens billedet samtidig bliver mindre skarpt, når man ser det helt tæt på. Det er den teknik, han har anvendt til billedet af Niels Grønkjær, der er det andet portræt, han har udført. Det første var det berømte maleri af den legendariske formand for Muskelsvindfonden, Evald Krog. Det portræt var udført med den mere nøgterne malestil, der stod godt til den højteknologiske kørestol, som var en væsentlig del af portrættet. Men den ville ikke passe til et billede af Niels Grønkjær.

Forud for tilblivelsen har Otte ført flere samtaler med Niels Grønkjær og taget en mængde fotos. Som ved alle sine billeder har Otte først bearbejdet disse fotos på sin computer og derved skabt en digital version af det billede, han vil male. Det har han printet og klippet ud i 7 x 7 kvadrater. Disse 49 dele har han derefter malet en ad gangen, så den digitale virkelighed er blevet materialiseret i maleriet i præcise gengivelser af detaljerne fra det pågældende kvadrat. På den måde mimer billedet computerteknikken, men er samtidig i kraft af de ekspressive, rustikke penselstrøg gjort levende på en unik måde.

Portrættet af Niels Grønkjær fremstiller ham ikklædt præstekjole siddende på en stol i Vartov Kirkes venstre side med ryggen mod vinduet. Baggrunden er stileret og afdæmpet, mens lyset er overeksponeret, så dets hvidhed næsten er blændende, når det skinner ind og forener sig med præste-

kraven og Niels Grønkjærs hvide hår. Hårets krøller fremstilles naturligt af de krøllede penselstrøg, der går igen i hele billedet. Ansigtet er i skygge, fordi lyset kommer bagfra. Det er vendt mod alteret med øjnene løftet mod prædikestolen. Det sorte brillestel glider sammen med de sorte sprosser i vinduet, men set gennem det ene brilleglas forskyder de sig og danner et lille sort kors. Niels Grønkjærs ansigtsudtryk er alvorligt, men åbent og venligt, skuldrene er sænkede og afslappede. Han ser imødekommende og opmærksom ud. Maleriet er roligt, stabilt og fokuseret, samtidig giver penselstrøgene en tydelig aktivitet.

Således er det lykkedes Otte at fremstille Niels Grønkjær som en præst, der er hjemme i Vartov Kirke med fokus på gerningen ved alteret og på prædikestolen, men samtidigt søgende og lyttende. Oplyst bagfra af et meget klart lys, der naturligt fortsætter i hans hoved. Overalt er der dog en ustopkelig aktivitet i de små penselstrøgskrøller, som det hele udgøres af, og som gør portrættet levende. Mon ikke man dermed får et indblik i den intellektuelle energi, som er Niels Grønkjærs drivkraft, når lyset bag ham overføres til et fokus på alter og prædikestol.

*Marie Østergaard Knudsen og
Jesper Tang Nielsen*

Årsmøde i foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder

Genforeningen skulle have være markeret ved afholdelse af årsmøde i de to sønderjyske frimenigheder Bovlund og Rødding, men blev aflyst som så meget andet i 2020. De inviterer nu igen til årsmøde d. 25. og 26. september i Bovlund og Rødding og håber at se mange til den udskudte genforeningsmarkering og årsmødet. Program vil foreligge i kirkerne i eftersommeren.

Årsberetning Københavns Valgmenighed

Det udsatte årsmøde 2020 i Københavns Valgmenighed blev afholdt 1. juni 2021. Formandens beretning blev ved den lejlighed godkendt. Den vil blive trykt i det kommende nummer af kirkebladet.

Gudstjeneste og sammenkomst 15. august 2021

Hver søndags gudstjeneste er en fest.

Alligevel vil vi indbyde til en særlig gudstjeneste *søndag d. 15. august* med efterfølgende sammenkomst i Grønnegården. Her vil det blive markeret, at Vartov Valgmenighed har eksisteret i over 100 år. Men vi vil også fejre, at coronaen (formentlig) har sluppet sit værste greb om os, og at vi kan se frem til at gå i kirke uden restriktioner. Endelig skal vi markere, at orglet i Vartov Kirke efter en grundig reparation tages i brug igen denne søndag. Vi samles til frokost i Grønnegården efter gudstjenesten, vi vil synge sammen og stille mikrofon til rådighed, for hvem der ønsker ordet.

Alle er velkomne - ingen tilmelding.
Klaus Skovsted og Marianne Knudsen

Tegnsprog som modersmål

Bibeloversættelse til dansk tegnsprog

Mange født døve har dansk tegnsprog som modersmål. Gennem det sprog er der udviklet en særlig døvekultur med kulturfestival, klubliv m.m., og der er også etableret en kristen praksis med gudstjenester på tegnsprog, der bygger på oversættelser af liturgiske tekster og dele af Det Nye Testamente til sproget.

Elisabeth Engberg-Pedersen er professor i lingvistik og har skrevet doktordisputats om dansk tegnsprog. Hun var leder af Bibelselskabets oversættelsesprojekt Bibelen på tegnsprog 2000-2003. På menighedsmødet *mandag d. 11. oktober kl. 19.30* vil hun bl.a. fortælle om oversættelse af bibelske tekster til dansk tegnsprog og vise filmklip fra fadervor og juleevangeliet på sproget.

Sensommermøde i Vartov

Efter gudstjenesten *søndag d. 5. september* afholdes sensommermøde. Forfatter og skribent Marie Østergaard Knudsen holder foredraget *Fortæl dit liv* om, hvordan og hvorfor vi skal skrive vores erindringer. Skriv ikke alt, du kan huske, men det, du ikke kan glemme er opskriften. Dét, du er optaget af, og det, der har betydning. Dine erindringer skal have en form, og den er overkommelig at finde. Det at skrive om sit liv rækker bagud i tiden og peger fremad mod det liv, der skal leves. Foredraget kommer ind på, hvordan vores hukommelse fungerer, og hvad der kendetegner gode tekster. Erindringer skaber glæde hos vores familie og omgivelser og måske, men ikke nødvendigvis, en større kreds. I ti år har Marie Østergaard Knudsen undervist i at skrive afrundede, læsevenlige erindringer og er forfatter til bogen *Fortæl dit liv*. Sådan skriver du dine erindringer.

Sensommermødet indledes med en fælles frokost. Derefter taler Marie Østergaard Knudsen med mulighed for samtale og diskussion. Det er gratis, der er ingen tilmelding, og det er åbent for ikke-medlemmer. Arrangementet afsluttes med kaffe. Derefter er der årsmøde for medlemmer af Vartov Valgmenighed (jf. særskilt udsendt indkaldelse).

Introduktionsmøde for konfirmander og deres familier

Efter gudstjenesten *d. 19. september* afholdes der i menighedssalen i Vartov introduktionsmøde for elever tilmeldt til konfirmationsundervisningen samt deres forældre. Jesper Tang Nielsen vil orientere om undervisningens forløb og indhold.

Kalender

Søndag d. 15. august kl. 11.30
Sammenkomst i Grønnegården, Vartov

Søndag d. 5. september kl. 11.30
Sensommermøde med Marie Østergaard
Knudsen: *Fortæl dit liv.*
Årsmøde for Vartov Valgmenighed
Menighedssalen i Vartov

Søndag d. 19. september kl. 11.30
Introduktionsmøde for konfirmander og deres
forældre.
Menighedssalen i Vartov

Lørdag d. 25. – søndag d. 26. september
Foreningen af Grundtvigske Valg- og
Frimerigheders årsmøde i Rødning og Bovlund

Mandag 11. oktober kl. 19.30
Menighedsmøde med Elisabeth Engberg-
Pedersen: Tegnsprog som modersmål.
Menighedssalen i Vartov

Adresser

Præst: Jesper Tang Nielsen
Longangsstræde 24,2., 1468 København K, tlf. 24 94 26 28
e-mail: jtn@kvvv.dk - hjemmeside: www.kvvv.dk

Københavns Valgmenighed

Formand:
Klaus Skovsted
Valdemars Allé 30, 2860 Søborg
Tlf: 51 40 96 20

Forretningsfører:
Ejvind Lynning
Maglestien 10, 2860 Søborg
Tlf.: 39 69 82 53 / 23 96 86 24
Bank: 2191 - 6897622120

Kirketjener:
Margrethe Tougaard Møller
Rued Langgaards Vej 18, 6.655, 2300 Kbh S
Tlf. 22 95 49 75

Organist:
Kristian Olesen
Stationsvej 1a, 4320 Lejre
Tlf. 20 76 07 32

Vartov Valgmenighed

Formand:
Marianne Knudsen
Nordre Fasanvej 92, st.th., 2000 Frederiksberg
Tlf. 60 76 81 18

Forretningsfører:
Kurt Gotfredsen
Opnæsgård 57, 1. th., 2970 Hørsholm
Tlf. 31 95 63 72
Bank: 6194 - 4170277452

Kirketjener:
Agnete Veit
Store Kannikestræde 9, 1169 København K
Tlf.: 40 38 55 44

Organist:
Kristian Olesen
Stationsvej 1a, 4320 Lejre
Tlf. 20 76 07 32

Valgmenighedernes hjemmeside er www.kvvv.dk

Bladets redaktion:
Jesper Tang Nielsen (ansvarshavende), Lilly Wiberg, Gudrun Haastrup
Forsidevignet: Peter Hentze

Afsender:

Københavns og Vartov
Valgmenigheder
Longangstræde 24, 2.
1468 København K

Gudstjenester i Vartov Kirke og Immanuelskirken*

Hvor ikke andet er anført, varetages gudstjenesten af Jesper Tang Nielsen.

1. august

(9. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken... kl. 10

8. august

(10. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 10

15. august

(11. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10

Festgudstjeneste

22. august

(12. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 10

29. august

(13. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10

5. september

(14. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10

12. september

(15. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 10

19. september

(16. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10

Immanuelskirken kl. 16

26. september

(17. søndag efter trinitatis)

Ingen gudstjeneste

Årsmøde i de grundtvigske valg-
og frimenigheder i Rødning og
Bovlund

3. oktober

(18. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 16

10. oktober

(19. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 10

Vartov Kirke kl. 16

17. oktober

(20. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10

24. oktober

(21. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 10

31. oktober

(22. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10

7. november

(Alle helgens dag)

Vartov Kirke kl. 10

Immanuelskirken kl. 16

*Immanuelskirken ligger på Forhåbningsholms Allé 20, Frederiksberg.